UDSKRIFT AF PROTOKOLLEN
FOR
OVERTAKSATIONSKOMMISSIONEN
FOR NORD- OG VESTSJÆLLAND

Forretningen den 22. august 2018

TS 82001-00040

Krav om erstatning for manglende eller mangelfuld vedligeholdelse af det offentlige vandløb Knudstruprenden i Sorø Kommune

---

Onsdag den 22. august 2018 afholdt Overtaksationskommissionen for Nord- og Vestsjælland møde.

Til stede var formanden for kommissionen, kontorchef, cand.jur. Bo Tarp og medlemmerne Knud Birk Iversen, Erling Rørdam, Henrik Tage Carlsen og Tue Tortzen.

Protokollen førtes af fuldmægtig, cand.jur. Tia Andersen, Taksationssekretariatet.

For og med bredejerne Lodsejer 1 og Lodsejer 2 mødte fra Landsforeningen for Bæredygtigt Landbrug (Landsforeningen) chefjurist Nikolaj Schulz sammen med jurist Maiken Jensen, advokat Gert Lund, Interlex Advokater, rådgivende ingeniør Anders Kristoffer Stub Hansen, Stig Egede Hansen, skovfoged på Stiftelsen Sorø Akademi (ansvarlig for den del af Knudstruprenden, der går igennem skoven) samt planteavlskonsulent fra VKST Landbrugsrådgivning Torben Kejser for så vidt angik den mundtlige del af forretningen.

For Sorø Kommune mødte vandløbsmedarbejder, skov- og landskabsingeniør Janus Storland Høhne og miljøtekniker Kim Hansen.

Forretningen indledtes kl. 14.00 på Adresse med efterfølgende besigtigelse af det offentlige vandløb Knudstruprenden. Forretningen henlagdes herefter til Sorø Rådhus, Rådhusvej 8, 4180 Sorø.

Chefjurist Nikolaj Schulz har på vegne af bredejerne ved ankebegæring af 30. juni 2017 indbragt Taksationskommissionen i Vestsjællands kendelse af 19. juni 2017 for Overtaksationskommissionen.

Ankebegæring, udskrift af Taksationskommissionens kendelse og øvrige sagsakter for Taksationskommissionen og Overtaksationskommissionen, herunder en af advokat Gert Lund udarbejdet materialesamling indeholdende juridisk litteraturuddrag, domme og afgørelser mv., var fremlagt.

Taksationskommissionen har den 19. juni 2017 afsagt følgende kendelse

"Taksationskommissionen kan efter vandløbslovens § 73 fastsætte erstatning efter flere angivne bestemmelser i vandløbsloven samt for mangelfuld opfyldelse af forpligtelser med hensyn til vedligeholdelse af vandløb. Taksationskommissionen har ikke med denne bestemmelse hjemmel til at afgøre, om et vandløbsregulativ har sådanne faktiske eller retlige mangler, at det er ugyldigt. En sådan forvaltningsretlig afgørelse må henhøre under domstolene.

Taksationskommissionen kan i denne sag tage stilling til, om Sorø Kommune har opfyldt sine forpligtelser efter regulativet for Knudstruprenden fra december 1996 med hensyn til vedligeholdelsen af dette offentlige vandløb, eller om kommunen skal ifalde ansvar for mangelfuld opfyldelse af sine pligter.

Sorø Kommune har ubestridt fået foretaget kontrolmålinger af vandløbet og har ubestridt årligt, rettidigt foretaget grødeskæringer samt har ubestridt fået foretaget oprensninger af vandløbet, således som kommunen har redegjort for.

Lodsejeren har ikke heroverfor godtgjort, at Sorø Kommune ikke har overholdt sine pligter efter 1996-regulativet. Lodsejeren har heller ikke godtgjort, at den private cementledning, som fører vand fra hans marker til st. 0 ved Knudstruprenden, er uden mangler, eller at de dræn fra hans marker, som er sluttet til denne private cementledning, er uden mangler og egnede til at dræne hans marker. Lodsejeren har ikke godtgjort, at årsagen til, at han har våde området på nogle af sine marker, alene skal findes i en mangelfuld vedligeholdelse af det offentlige vandløb.

Der er således ikke grundlag for at pålægge Sorø Kommune noget erstatningsansvar, og der er heller ikke grund til at tage stilling til lodsejerens opgørelse af tab.

Udgifterne ved taksationskommissionens behandling af denne sag betales forskudsvis af Sorø Kommune, jf. vandløbslovens § 73, stk. 3, men lodsejeren, Lodsejer 1 , bør efter sagens udfald refundere kommunen disse udgifter.

Hver part skal i øvrigt betale sine egne sagsomkostninger

Derfor bestemmes:

Sorø Kommune frifindes for det af Lodsejer 1 under denne sag fremsatte erstatningskrav.

Udgifterne ved Taksationskommissionens behandling af sagen betales forskudsvis af Sorø Kommune, men skal refunderes kommunen af Lodsejer 1 .

Hver part skal i øvrigt betale sine egne sagsomkostninger".

Bredejer Lodsejer 1 nedlagde ved sine rådgivere påstand om, at Taksationskommissionen i Vestsjællands kendelse af 19. juni 2017 ændres, således at der tilkendes bredejeren 512.788 kr. i erstatning for manglende vedligeholdelse af det offentlige vandløb Knudstruprenden.

Tvisten angår retlige og faktiske mangler ved vandløbsregulativ for Knudstruprenden.

Bredsejers rådgivere og bredejer anførte følgende til støtte for påstanden:

Knudstruprenden er gravet i 1905. Lodsejer 1 har boet ejendommen i 50 år og drevet landbrug i lige så mange år. Efter at 1996-regulativet blev udfærdiget, begyndte bredejer at opleve problemer med afvandingen af sine marker. Han har et markstykke på 5 hektar, som han har opgivet at dyrke for flere år siden. Han har for nylig fået spulet drænrørene på marken. Det vand, der blev spulet ind, løb tilbage igen. Der er sediment både i røret og foran røret. Vandspejlet går op over drænrøret.

Hvis ikke vandet kan komme væk fra drænene og ud i et vandløb, virker drænene ikke ordentligt, fordi vandet så kommer op på marken igen. Konsekvensen heraf er et stort tab for bredejer. Tabet er som udgangspunkt ikke synligt med det blotte øje. Der skal ikke meget til i forringelse af afvandingen, før det har konsekvenser. Det er i lodsejers interesse, at der kan afvandes fra markerne, hvorfor drænrørene er blevet vedligeholdt. Det er imidlertid svært at vedligeholde og spule drænrør, når vandet ikke kan komme væk fra rørene. Bredejer har tegninger over, hvor hans dræn ligger. Han har selv har lagt dem i marken. Det hovedrør, som Sorø Kommune har lagt for mange år siden, har været udgangspunktet. Drænene er lagt med et fald på 1-2 promille. Det skal ikke diskuteres med hvor mange promille, drænene har været lagt, drænene har virket historisk set og er blevet vedligeholdt og repareret løbende.

Bredejers landbrugsarealer afvander til det offentlige vandløb Knudstruprenden. Bredejers arealer er i løbet af 00'erne og særlig 10'erne forsumpet i stadig stigende grad med økonomisk tab til følge. Bredejer har igennem årene flere gange skriftligt og mundtligt henvendt sig til Sorø Kommune og påpeget forsumpningen på sine landbrugsarealer på grund af Knudstruprendens manglende vandføringsevne. Bredejer har blandt andet påpeget, at der med 1996-regulativet skete en hævning af bundkoten med ca. 30-40 cm sammenlignet med det tidligere regulativ udstedt i 1968. I henvendelserne til Sorø Kommune har bredejer anført, at Sorø Kommune er forpligtet til at løse Knudstruprendens manglende afvandingsevne og om nødvendigt erstatte regulativet fra 1996 med regulativet fra 1968. Bredejer anførte, at Sorø Kommunes synspunkt generelt har været, at regulativet fra 1996 er overholdt, og kommunen derfor ikke anser sig for at være forpligtet til at gøre yderligere, og bredejer kan selv om nødvendigt tage initiativ til at starte en reguleringssag.

Bredejers rådgivere fremførte, at det er Landsforeningens opfattelse, at Overtaksationskommissionen kan træffe afgørelse om erstatning i denne sag. Hvad enten det er regulativet fra 1968 eller 1996, der er gældende, er det Landsforeningens opfattelse, at Sorø Kommune er erstatningsansvarlig. Der blev orienteret om forskellen mellem umiddelbare regler og middelbare regler. Et vandløbsregulativ bør være af umiddelbar karakter, som indebærer, at hvis der foreligger et bestemt faktum, indtræder der under visse betingelser en bestemt retsfølge. Det er formentlig også derfor, at Natur- og Miljøklagenævnet i afgørelsen vedrørende Åmose Å er meget entydig og klar i, at et vandløbsregulativ skal angives meget præcist hele vejen ned igennem vandløbet.

Bredejers rådgivere fremførte, at regulativet er ugyldigt. Hvis Overtaksationskommissionen ikke kan anerkende, at regulativet fra 1996 er ugyldigt, bør regulativet fortolkes og udfyldes på en måde, så det fremstår som umiddelbart gældende og med et indhold, der tager højde for de mangler, regulativet indeholder. 1996-regulativets vandføring må ikke være ringere end den vandføring, der var med 1968-regulativet. 1996-regulativet skal også på dette punkt følge den skikkelse, der er angivet i regulativet fra 1968. Det forhold, at regulativet fra 1996 har en meget uklar retstilstand, bør efter Landsforeningens vurdering ikke medføre, at sagen ikke kan behandles af Overtaksationskommissionen. Borgernes retssikkerhed og retsmidler bør ikke begrænses, fordi myndighederne har truffet en

afgørelse, der er uklar i sit indhold, mangelfuld eller ligefrem ugyldig. Uklarheden bør komme borgerne til gode. Åmose Å afgørelsen udtrykker gældende ret, og Sorø Kommune er forpligtet til at fastlægge en entydig retstilstand, og i det omfang Sorø Kommune undlader dette, bør det komme bredejeren til gode.

Regulativet fra 1996 er meget generelt, så det er reelt umuligt at efterprøve eller beregne vandløbets vandføringsevne, fordi angivelserne er helt utilstrækkelige. Bundens bredde og anlæg bør fastlægges løbende og for hver enkel målestation. Angivelsen i det nuværende regulativ er efter Landsforeningens opfattelse i strid med vandløbslovens § 12, stk. 1, nr. 1 samt forarbejderne til loven. Der henvistes igen til Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse vedrørende Åmose Å. Regulativet opfylder ikke de i afgørelsen angivne betingelser. 1996-regulativet var omfattet af bekendtgørelse nr. 49 om klassifikation og registrering af vandløb og om regulativer for offentlige vandløb fra 15. februar 1985. Bekendtgørelsen er siden videreført. Den gældende bekendtgørelse er nr. 1830 om regulativer for offentlige vandløb af 16. december 2015. Fordi redegørelsen i 1996-regulativet er så kort og upræcis og samtidig ikke angiver skikkelsen for de enkelte målestationer, er det næsten en umulig opgave at identificere, hvad den påtænkte retstilstand er med regulativet. Dog fremgår det, at det primære formål er afvanding. De oprindeligt fastsatte regulativforhold skal ikke forringes.

Når regulativets anlæg er omkring ¾, og bundens bredde er alt fra 0,5 til 1,25 meter, og bundkoterne ikke fremgår af regulativet, opfylder regulativet ikke de mest basale krav til et skikkelsesregulativ, der gælder efter vandløbsloven. Vandløbsloven er en offentligretlig lov, og det er kommunen, der ved afgørelse i sidste ende fastlægger, hvordan et regulativ skal udformes. Uanset, om et regulativ har været i høring, er det kommunens ansvar at sikre, at afgørelser om udstedelse af regulativer er korrekte og lovlige. Regulativet fra 1996 opfylder ikke de krav, der gælder efter vandløbsloven, og derfor er regulativet ugyldigt. Bredejer har løbende henvendt sig til Sorø Kommune med krav om, at regulativet føres tilbage til det tidligere gældende fra 1968. Regulativet fra 1996 har ikke haft til formål at ændre på koter og anlæg for Knudstruprenden. Formålet har derimod været at fastholde samme gode vandafledningsevne, som var tilfældet med det tidligere regulativ. Når 1996-regulativet ikke fastlægger vandløbets skikkelse, og det samtidig fremgår af 1996-regulativet, at hensigten er at fastholde de oprindelige regulativforhold, må det lægges til grund, at det er 1968-regulativets skikkelse, der er gældende.

På de første 1.700 meter er der sket en sedimentering med en forhøjet bundkote. Konsekvenserne ved 1996-regulativet er, at den regulativmæssige bund hæves på den øverste del af vandløbet (de første ca. 1.000-2.000 meter) i størrelsesordenen ca. 30-40 cm i gennemsnit sammenlignet med regulativet fra 1968. Der er med 1996-regulativet foretaget en hævning af vandløbets bundkote på strækningen 0-1.700 m med 10-40 cm. Der er ligeledes foretaget en indsnævring af vandløbets bundbredde. På strækningen 274-654 m er bundbredden reduceret med 10 cm, og på strækningen 654-1.704 m er bundens bredde reduceret med 30 cm. Den reducerede bundbredde har den konsekvens, at bredden af den strømrende, hvor der skæres grøde, bliver yderligere reduceret. Den reducerede oprensningsbredde i forhold til regulativbundbredden er problematisk, fordi det medfører en reduktion i vandføringsevne om vinteren, hvor der traditionelt er det største afvandingsbehov. Der er ikke foretaget en tilstrækkelig saglig vurdering af 1996-regulativets indvirkning på Knudstruprendens vandføringsevne.

Det er et faktum, at vandstanden i Knudstruprenden er stigende, at vandføringen er reduceret, og at 1996-regulativet ikke overholder de grundlæggende krav til regulativer efter vandløbsloven. Bredejer har løbende reklameret overfor Sorø Kommune, så Sorø Kommune kunne have taget initiativ

til at gøre noget ved problemet. Sorø Kommunes svar har imidlertid været, at der ikke er noget problem. De har igennem tiderne henvist til, at der er sket afbrænding af kulstof på markerne, hvorfor lodsejers arealer er sunket. Herudover er der henvist til, at drænrør har sat sig på grund af traktose.

I forhold til jordsætning og strukturskade blev det fremført, at Sorø Kommune kommer med en meget grov generalisering, når det anføres, at det er almindeligt kendt fra andre drænede vandløbsnære arealer, at disse kan sætte sig betydeligt. Det skal dokumenteres konkret, at drænene har sat sig, hvilket ikke er tilfældet her. Hvis der skulle være sket en jordsætning omkring drænene, er der typisk tale om et par centimeter. Det er kendt, at jorden over dræn til tider kan brænde af, hvilket dog hovedsageligt sker på nyligt drænede områder og lavbundsjorder, hvilket ikke er tilfældet for de her omhandlede marker. Det medfører dog ikke, at dræn flytter sig. I forhold til strukturskader er Sorø Kommunes påstand, at de tunge landbrugsmaskiner medfører, at jorden trykkes sammen og bliver så hård, at vandet ikke kan sive ned gennem jorden, hvilket ikke er dokumenteret i denne konkrete sag. Der er intet ved netop disse marker, der skulle indebære, at markerne skulle være særligt eksponeret for strukturskader. Vandspejlet er hævet, bunden i Knudstruprenden er hævet, eksperter fra Seges og Københavns Universitet anfører, at disse forhold med sikkerhed medfører forringet dræningsevne og nedsat udbytte.

Det blev videre fremført, at det ikke kan udelukkes, at der før 1996-regulativet er sket hævninger af underføringerne, og at regulativet har anvendt den nye bund i forhold til disse hævede underføringer. Dette er ikke lovligt og burde have været påtalt, da det blev opdaget, hvilket under alle omstændigheder burde have været tilfældet i forbindelse med udstedelsen af 1996-regulativet. Det burde under alle omstændigheder være afspejlet i konsekvensanalysen. Sorø Kommune kan ikke dokumentere, at der er sket retlig lovliggørelse af de påståede hævninger af underføringerne. Sorø Kommune burde af egen drift have indset, at når drænrørene er sedimenteret til, skyldes det, at bundet er blevet hævet stik imod hensigten i det mangelfulde 1996-regulativ. Bredejer har løbende fremsendt dokumentation for sine påstande, og Sorø Kommune burde på den baggrund og egne undersøgelser være nået frem til, at 1996-regulativet ikke er gyldigt. Sorø Kommune burde have indset, at fastholdelse af regulativet er en fastholdelse af en ulovlig tilstand, der medfører forsumpning på bredejers marker, der resulterer i økonomisk tab for bredejer.

Det fremførtes, at der er tale om et skærpet culpaansvar, idet Sorø Kommune har ret og pligt til at tilse, opmåle og vedligeholde vandløbet. Bredejer har som udgangspunkt ikke efter vandløbsloven lovlig adgang til selv at foretage den fornødne oprensning i et offentligt vandløb. De fleste danske vandløb er kunstige. De kunstige vandløb er lavet for og typisk af landbruget for at sikre markernes afvanding. Kunstige vandløb kendetegnes ved, at vandet ikke naturligt igennem tiderne har haft fald nok til at kunne komme igennem landskabet af sig selv. Alternativet til at samle vandet i vandløb er forsumpning ud over alle arealerne. Dræning er en fundamental nødvendighed for at kunne opretholde landbrugsdrift. Hævet vandstand i selv korte perioder vil medføre, at udbyttet reduceres. Selvrensende vandløb er kendetegnet ved at have et betydeligt fald. Faldet er større end 3 promille. De 3 promille er en tommelfingerregel. Det afgørende er i sidste ende vandløbets hastighed. Jo større hastighed jo mere selvrensende er vandløbet. Selvrensende vandløb fører selv sedimenter med sig ud til kyst eller sø. For disse vandløb er der oftest ikke behov for sedimentoprensning men kun grødeskæring. Knudstruprenden er formentligt også selvrensende på den sidste del af strækningen, hvor der er et betydeligt fald. Det er meget sandsynligt, når vandløbets fald er under 3 promille, at der kommer sedimentering i vandløbet. Vandet kommer med en vis fart, og når faldet i vandløbet begrænses, eller der på anden vis sker en reduktion af vandløbets hastighed, vil jordpartiklerne sedi-

mentere på det pågældende sted. Dette medfører over tid hævning af bunden og muligvis også indskrænkning i vandløbets bredde. Når bunden hæves, og brinkerne vokser ud i vandløbet, begrænses vandføringsevnen, grundvandsspejlet stiger, og markerne forsumper. Når Knudstruprenden ikke oprenses, vil der ske sedimentering, som medfører hævning af vandspejlet og stigende grundvandsstand i området. Der er således årsagssammenhæng mellem den manglende oprensning af sediment og det hævede vandspejl i vandløbet, hvilket også indebærer grundvandshævning i marken, der resulterer i et afgrødetab. Det er anerkendt hydrologisk viden, at manglende oprensning kan resultere i vandspejlshævning. Det er derfor også påregneligt, at manglende oprensning resulterer i afgrødetab.

Et korrekt angivet regulativ skal angive et veldefineret anlæg. Dette kræver bl.a., at anlægget er fastlagt nøjagtigt og i øvrigt følges fra den korrekte bund. Det fremgår af 1996-regulativet, at vandløbets skråningsanlæg er varierende liggende omkring 3/4. Det er alt for upræcist at sige, at vandløbets skråningsanlæg er varierende. Problemet er, at det er varierende, så man kan ikke vide, hvad der er et korrekt anlæg. Manglende eller meget upræcis angivelse af anlægget er en væsentlig mangel, fordi man ikke kan fastlægge vandløbets skikkelse og dermed ikke kan beregne vandføringen. Desuden skal anlægget beregnes fra den konkrete bund, hvilket ikke er tilfældet her.

Omkring ændringer i vandløbets skikkelse bemærkedes det, at Sorø Kommunes oplysning om, at der mellem 1968-regulativet og 1996-regulativet er sket ændringer af overkørsler må forstås således, at kommunen mener, at overkørslerne over Knudstruprenden med tilhørende underføringer er blevet hævet. Hvis underføringerne var blevet sænket, ville afvandingsevnen have været forbedret, så hvis der er sket noget, må det være en hævning af underføringerne. Sorø Kommune har ikke fremlagt dokumentation for, at rørføringerne er ændret. Underføringen skal ud fra kommunens udsagn være hævet og/eller neddimensioneret i perioden fra 1968 til 1996. Det er ikke lovligt uden forudgående godkendelse at ændre overkørsler. Hvis ikke Sorø Kommune konkret kan dokumentere, at der er foretaget en retlig lovliggørelse, er de ændringer, der påvirker vandføringsevnen i negativ retning ulovlige. Kommunen har en handlepligt, der burde have resulteret i en fysisk lovliggørelse, hvilket betyder, at kommunen skal meddele de grundejere, der har foretaget ændringer af overkørslerne, at de skal bringe disse overkørsler tilbage i den stand, de var i tidligere, så underføringerne bliver, som de var i 1968. Sorø Kommune har i den forbindelse udvist passivitet, men Knudstruprendens vandføringsevne bør ikke lide under, at kommunen har et mellemværende med lodsejere/bredejere, der efter kommunens udsagn har reduceret vandløbets vandføringsevne. Sorø Kommunes egen passivitet kan ikke påberåbes som gyldig grund til, at der er sket retlig lovliggørelse. Sorø Kommune har ikke godtgjort, at der er foretaget ændringer af rørunderføringerne i Knudstruprenden.

Det fremførtes, at "Fjællebro" er en stenkiste, der går under Næstvedvej. En stenkiste er en underføring under vejen, der er byget op af sten. Sorø Kommune har fremført, at Næstvedvej ikke er ændret, og man kan derfor antage, at stenkisten ikke er ændret siden 1968. På dette sted er Næstvedvej en privat fællesvej, og det er svært at få kendskab til, om ejerne af den private fællesvej på et tidspunkt har ændret vejen og i den forbindelse ændret stenkisten. Det må imidlertid lægges til grund, at stenkisten ikke er ændret. "Fjællebro" har ikke en entydig fast bund og kan derfor ikke udgøre et fixpunkt i forhold til vandløbets højdekote, som ellers anført af Sorø Kommune. Siderne i bunden er af fast materiale, hvilket formentlig er for at understøtte de tunge sider, men midten af vandløbet har ikke en fast bund. Sorø Kommunes synspunkt er, at forskellen på 30 cm mellem 1968-regulativet og 1996-regulativet er en simpel målefejl. Sorø Kommunes synspunkt er, at graferne nogenlunde passer indtil "Fjællebro" med en forskydning på ca. 30 cm. Hvis dette er korrekt, er der faktisk ikke sedimentering og hævet bund i Knudstruprenden, og der er heller ikke hævet vandspejl, og drænene

ligger samtidig frit mindst 20 cm over bundkoten. Faktum er imidlertid, at hoveddrænet stort set er sedimenteret til ved Knudstruprendens begyndelse, nyere sidedræn ligger lige over bunden, og ældre dræn ligger begravet i sediment. Målingerne kan være foretaget forskellige steder i vandløbet, hvilket besværliggør sammenligninger men kan bidrage til at forklare variationen i opmålingerne. Sammenligninger er samtidig svære, fordi man i 1996 øger tolerancen fra 1 cm til 10 cm. Ændringen er måske gennemført, fordi man anvendte upræcist GPS-udstyr. Det er ikke sikkert, at GPS-målinger fra 1996 er mere præcise end opmålingen i 1968, idet det afhænger meget af fremgangsmetode og præcision i GPS. GPS-systemet blev gjort offentligt tilgængeligt i 1993. I begyndelsen var præcisionen leveret med en forvrængning på 100 meter af militære sikkerhedshensyn, det var først i år 2000, at forvrængningen blev slukket. GPS-målingen fra 1996 er derfor forbundet med stor usikkerhed. Målingen fra 1968 er formentlig langt mere korrekt end målingen fra 1996.

Det blev af bredejers rådgivere fremført, at i forhold til hydrologi vil sløve vandløb sedimenteres mest i begyndelse, fordi der ikke er nok kraft i vandløbet til at føre sedimentet længere frem. Derfor vil man med et ensartet fald se, at der sker en sedimentering i begyndelsen, der efterfølgende aftager.

Det blev fremført, at luftfotos kan være gode og kan indikere tilstanden, men det afhænger dog meget af, hvornår de er taget, da der er tale om et øjebliksbillede. Det kan dokumenteres, at bredejers arealer er vandlidende. Et hævet vandspejl hæver vandstanden i marken, og udbyttet formindskes i både mængde men også i protein. Hævet vandspejl og særligt hævet bund er et alvorligt problem. På grund af hævet vandspejl indeholder drænrørene formentlig en del sediment. Det er derfor en forudsætning, at bunden i Knudstruprenden sænkes, og når drænrørene igen ligger frit, kan de efterfølgende renses, hvorefter det samlede system med dræn og vandløb igen vil virke. Det er bedre, at dræn og Knudstruprenden indeholder vand fremfor sediment, fordi det alt andet lige er lettere for at flytte vand frem for at flytte sediment. Dette gælder også særligt for Knudstruprenden, som er et sløvt vandløb.

I forhold til dræns fald blev det fremført, at Sorø Kommune citerer en rapport udarbejdet af Københavns Universitet. Rapporten fremhæver, at dræn skal lægges med et fald på 2-3 promille. Sorø Kommune har i sin skrivelse udarbejdet et kort, der efter Sorø Kommunes eget udsagn skulle dokumentere, at arealerne ikke kan drænes forskriftsmæssigt, hvilket er en besynderlig konklusion, idet drænrør har en glat overfalde og derfor normalt har meget lille modstand, hvorfor faldet ikke behøver være lige så stort som i vandløbet. Det er desuden besynderligt, at Sorø Kommune lægger 5 promilles fald til grund i et glat drænrør, mens Knudstruprenden, der har langt større modstand kan nøjes med et fald på 0,5-1 promille de første par tusinde meter for at opnå en tilstrækkelig vandføringsevne, der er et krav efter vandløbsloven. Ifølge Seges er udgangspunktet et fald i drænrør på ca. 3 promille men helt ned til 1 promille i fald kan accepteres, men det kræver dog, at dræn lægges præcist for at undgå bagfald. De 5 promille er alt for højt sat.

Det fremførtes, at et vandløbsregulativ er en ensidig tilkendegivelse fra en offentlig myndighed. Der er ikke tale om en aftale. Det er Sorø Kommune, der fastlægger en retstilstand. Sorø Kommune har på forespørgsel fra en af bredejers repræsentanter, Nikolaj Schulz, oplyst, at de ikke kunne finde beslutningsgrundlaget for vedtagelsen i deres arkiver. Man er som bredejer høringsberettiget som part i sagen, men kommunen er ikke forpligtet til at indrette deres afgørelse ud fra høringsparternes synspunkter, udover hvad kommunen finder rimeligt i den konkrete sag. Det er ikke lovligt at træffe ulovlige afgørelser, fordi der ikke er kommet høringssvar, og der er heller ikke pligt til at komme med høringssvar. Det kan ikke konkluderes, at 1996-regulativet ikke har en negativ indvirkning på

vandføringsevnen, blot fordi der ikke er gennemført en konsekvensvurdering, hvilket ellers er pligtigt at foretaget. Myndigheden er forpligtet til, at vandløbet til alle tider opfylder den skikkelse, der fremgår af regulativet. I forbindelse med sedimentoprensning vil det således være mest effektivt og logisk at grave dybere end den regulativmæssige bund, fordi kommunen så kan vente længere tid, før end de skal oprense igen. Det er ikke af hensyn til bredejer, at der graves dybere end regulativmæssig bund men af hensyn til omkostningerne ved vandløbsvedligeholdelsen. Vandløbsloven er ikke sådan indrettet, at vandløbsmyndigheden højst må oprense til regulativmæssig bund.

Slutteligt blev det fremført, at Sorø Kommunes begrundelse for, at der ikke skal foretages en måling ved vandløbets station 0 er forkert, idet kommunen anfører, at det store betonrør ikke er omfattet af regulativet. Årsagen til, at der netop skal foretages en måling her er, at betonrøret ikke har flyttet sig, og at røret sikkert oprindeligt har ligget frit i forhold til bund. En opmåling vil afmystificere Sorø Kommunes forskellige påstande om diverse målinger.

Sorø Kommune nedlagde påstand om, at Taksationskommissionen i Vestsjællands kendelse af 19. juni 2017 stadfæstes.

Sorø Kommune anførte følgende til støtte for påstanden:

Sorø Kommune har truffet afgørelse i henhold til vandløbsloven vedrørende regulativets gyldighed. I henhold til vandløbslovens § 80 kan afgørelser påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Alternativt kan der rejses en sag ved domstolene. Sorø Kommune er af den opfattelse, at det er Miljø- og Fødevareklagenævnet eller domstolene, der er den rette instans til at afgøre spørgsmål vedrørende regulativets gyldighed.

Sorø Kommune anførte vedrørende gyldigheden af 1996-regulativet, at kommunen traf afgørelse om regulativets gyldighed og brugbarhed som administrationsgrundlag den 10. februar 2016. I afgørelsen har kommunen anført sin argumentation for regulativets gyldighed. Bredejer har valgt ikke at klage over denne afgørelse. Landsforeningen har anført, at regulativet er meget generelt, og at det er umuligt at efterprøve eller beregne vandløbets vandføringsevne, fordi angivelserne er helt utilstrækkelige. Landsforeningen anfører, at bundens bredde og anlæg bør fastlægges løbende og for hver enkel målestation. Efter Landsforeningens vurdering er angivelsen i 1996-regulativet i strid med vandløbslovens § 12, stk. 1, nr. 1, og forarbejderne til loven. Sorø Kommunen anfører hertil, at der for den pågældende strækning i regulativets afsnit 3.2 i dimensionsskemaet er angivet bundbredde og bundkoter for de enkelte målestationer. Derudover er der i redegørelsen angivet et anlæg. Sorø Kommune er uforstående overfor Landsforeningens påstand om, at der ikke fremgår nogen skikkelse.

Sorø Kommune fremførte om regulativrevisionen i 1996, at der på tidspunktet var stor forskel på de faktiske forhold og forholdene, der fremgik af regulativet. De mest betydende skikkelsesmæssige ændringer var, at flertallet af overkørsler var ændret både med hensyn til bundkote og dimension. Bundkoten er i 1996 lagt, så den flugter mellem de på det tidspunkt eksisterende røroverkørsler og eksisterende vandløbsbund. Der er således fuldt lovligt taget udgangspunkt i de faktiske forhold, og en sådan juridisk lovliggørelse af de faktiske forhold har ikke indvirkning på vandafledningsevnen for Knudstruprenden.

Vedrørende regulativrevisionen i 1996 fremførte Sorø Kommune, at på delstrækninger blev bundkoten rettet ud for at undgå "badekar", ligesom den blev tilrettet de eksisterende overkørsler. Det kan have forringet afløbsmuligheden for dræn, som ikke har været afmærket, og som derfor ikke er indgået i opmålingen. Der er ikke foretaget tiltag, der har betydning for vandløbets aktuelle vandafledningsevne. Vandløbsbunden viser ikke tegn på at have været 29 cm dybere. Der er fast bund bortset fra gennem mosestrækningerne, og hvor "badekar" er udjævnet. Såfremt materialer havde aflejret sig, ville dette tydeligt kunne erkendes, når man går nede i vandløbet, som løsere mudret bund, hvilket ikke er tilfældet.

Kommunen har ikke kunnet finde beslutningsgrundlaget for vedtagelsen af 1996-regulativet i arkiverne. Regulativet er underskrevet af den daværende udvalgsformand Jørgen Svendsen og miljøsagsbehandler Poul Jensen, og det fremgår af regulativet, at det har været bekendtgjort og fremlagt til gennemsyn med adgang til at indgive eventuelle indsigelser og ændringsforslag i perioden 2. oktober-27. november 1996. Regulativet er herefter vedtaget af Teknik og Miljø udvalget den 11. december 1996. Sorø Kommune ser derfor ingen grund til at tvivle på, at sagsbehandlingen i forbindelse med vedtagelsen af regulativet har været fyldestgørende. Sorø Kommune fremførte også, at regulativet indeholder en redegørelse som bilag, hvilket er den redegørelse, bredejer har efterspurgt. Der er derfor ikke grundlag for at ophæve 1996-regulativet. Landsforeningen har fremført, at det for Sorø Kommune var forudsigeligt allerede på tidspunktet for vedtagelsen af 1996-regulativet, at bredejers arealer ville forsumpe med tab til følge, selv når regulativet overholdes. Sorø Kommune anførte hertil, at hvis dette var tilfældet, må bredejer formodes at have klaget i forbindelse med vedtagelsen af regulativet.

Sorø Kommune fremførte, at en del af de private overkørsler er lagt om i perioden frem til 1996. Det kan på luftfotos ses, at nogle er blevet flyttet, tilføjet eller nedlagt. I dimensionsskemaer fra diverse regulativer kan det yderligere ses, at rørdiametre er blevet ændret, samt at overkørslerne kan være hævet eller sænket i forbindelse med denne udskiftning. Det er derfor forbundet med stor usikkerhed at benytte disse overkørsler som faste pejlemærker. "Fjællebro" er ikke lagt om. Det er nærliggende at antage, at opmålingen i 1968 har en indbygget fejl på 29 cm den første km, da senere opmålinger fra blandt andet 2012 bekræfter koten fra 1996. Hvis der tillægges 29 cm til opmålingen fra 1968, svarer bundkoten og flere overkørsler for de to regulativer til hinanden. Det er tydeligt, at andre overkørsler er blevet omlagt. Konsekvensanalysen giver mening, da vandafledningsevnen ikke er forringet.

Sorø Kommune fremførte, at grunden til, at det vand, der er blevet spulet ind i forbindelse med rensning af rørene, løber tilbage er, at der er bagfald på drænrøret. Drænrøret kommer korrekt ud i forhold til den regulativmæssige bund. Der er fra bredejers side udarbejdet en meget generel erstatningsopgørelse, der konstaterer et tab på 60 % alle år uanset afgrøder og uanset vejret. Bredejers krav savner dokumentation. Det er desuden ubestridt, at kommunen har vedligeholdt og grødeskåret vandløbet. Hvis opmåling viser, at bunden har hævet sig, fjerner man bunden.

Sorø Kommune har kontinuerligt modtaget henvendelser fra bredejer, som kommunen har forholdt sig til. Det har på intet tidspunkt været påvist, at Sorø Kommune ikke har levet op til sine vedligeholdelsesforpligtelser. En gennemgang af luftfotos viser, at forekomsten af våde jorde i området ikke er stabilt. I en årrække ser det tørt ud for at blive efterfulgt af en række våde år. Sorø Kommune kan ikke give bredejer ret i, at forholdene er blevet værre efter 1996. Sorø Kommune har gentagne gange oplyst bredejer om, at han har ret til at rejse en reguleringssag, samt at kommunen i fald en sådan sag rejses, vil behandle denne.

Vedrørende drænsystemet har Sorø Kommune fremført, at jordbunden i området er leret, og det har derfor en lille hydraulisk ledningsevne. Sideledninger lægges med et fald på mindst 3 promille men typisk med et fald på 4-5 promille, og hovedledninger lægges med et fald på typisk 2-3 promille. I meget store hovedledninger kan et fald på ned til 1 promille accepteres. De berørte marker mod syd afvandes tilsyneladende via et hoveddræn, som løber ned til Knudstruprenden. Hoveddrænet har meget lidt fald. De sidste 370 meter har hoveddrænet intet sammenlagt fald inkluderende en strækning kort før udløb med 30 cm bagfald. Dette har stor betydning for dræning af oplandet. Hoveddrænet overholder kun få steder en drændybde på 1,2 m, hvilket har betydning for de tilhørende sideledninger, der må ligge i samme kritiske niveau. Generelt er der tale om et fladt område, som er svært at dræne. Sorø Kommune har for at belyse dette foretaget 28 stikprøver på de berørte marker. Denne kontrol viser, at langt de fleste af punkterne ikke er drænbare, såfremt kriterierne for dræning følges. Kontrollen er en kraftig indikation af, at arealerne ikke kan drænes forskriftsmæssigt. Hvis bredejeren ikke er enig, er det Sorø Kommunes opfattelse, at bredejer må fremlægge drænkort med koter og faldforhold for at dokumentere, at hans drænsystem lever op til designkravene. Der bør derudover også fremlægges dokumentation for, at drænsystemet er fuldt fungerende, da ældre drænsystemer har det med ikke at virke optimalt. Det er almindeligt kendt fra andre drænede vandløbsnære arealer, at jorden kan sætte sig betydeligt. På humusholdig jord kan det være flere centimeter om året. I denne konkrete sag har omfanget næppe været stort, men det har muligvis været en medvirkende årsag til, at denne marginaljord, der tidligere kunne dyrkes i højere grad nu ikke længere har samme dyrkningspotentiale. Udviklingen i landbruget har medført, at der arbejdes med tungere maskiner end tidligere, hvilket medfører strukturskader i jorden og kan skade højtliggende dræn. Det er sandsynligt, at denne udvikling er medvirkende til de dårligere dyrkningsbetingelser. Hvis alle faktorer lægges sammen, er det åbenlyst, at jorden ikke kan drænes ordentligt. Drænrørene ligger sandsynligvis højere end forskriftsmæssigt, hvilket gør dem sårbare for kørsel på arealerne. Drænsystemet er også af ældre dato, og kørsel med f.eks. tunge vogne i forbindelse med f.eks. gylleudspredning ødelægger jordstrukturen og belaster de højtliggende drænrør.

Vedrørende bredejers erstatningsopgørelse anførte Sorø Kommune, at der i den første opgørelse er taget udgangspunkt i det tab, der var i forbindelse med høsten i 2011, hvor der over hele landet var meget vådt på grund af usædvanligt store nedbørsmængder. Det er dokumenteret den næst vådeste sommer i 142 år ifølge Dansk Meteorologisk Institut. Denne opgørelse er ikke et rimeligt grundlag for krav om erstatning for en flerårig periode. Kommunen har efterfølgende den 26. januar 2017 modtaget en opgørelse, hvoraf det fremgår, at der har været enslydende tab på de samme arealer flere år i træk uafhængigt at nedbør og vandløbsvedligeholdelse. Sorø Kommune mener principielt ikke, at tab kan dokumenteres med generelle betragtninger om, hvad der kunne være af tab de enkelte år. Der er ingen sammenhæng mellem denne form for erstatningskrav og bredejers sammenkædning mellem årsag og virkning. Bredejer har ikke udpeget, hvor der er sket tab af hvilke afgrøder de enkelte år. En dokumentation for, at tabet er på 60 % på alle marker alle år, lever ikke op til Sorø Kommunes forventninger.

Sorø Kommune er desuden også af den opfattelse, at forældelsesfristen for erstatningskravet er 3 år regnet fra den 26. januar 2017, hvor Taksationskommissionen modtog kravet.

Sorø Kommune fremførte, at de ikke har handlet ansvarspådragende hverken med hensyn til vedligeholdelse af Knudstruprenden eller i forbindelse med vedtagelsen af regulativet. Vedligeholdelsen af vandløbet er sket og sker i overensstemmelse med det lovligt vedtagne regulativ. Årsagen til

bredejers våde marker skal i højere grad findes i de ringe drænforhold på lokaliteten. Selv med et nyanlagt drænsystem ville det være problematisk at opretholde en konventionel planteavlsdrift.

Sorø Kommune fremførte, at det af lodsejer var blevet anført, at drænudløb ligger under regulativmæssig bund. Dette fænomen kan observeres utallige steder, da vandløb undertiden har været overuddybet, og lodsejere kan i den forbindelse have lagt deres drænudløb lige over den uddybende bund uden at skele til den regulativmæssige bundkote. Årsagen til, at drænudløbene lægges så dybt, er sandsynligvis, at lodsejere har ønsket at få maksimalt fald på drænene samt have så meget jord som muligt ovenpå, så de ikke sander til eller skades ved kørsel.

Sorø kommune har haft svært ved at gennemskue, hvor diverse overkørsler har ligget i tidernes løb. Kommunen har fået udtalelser fra ejere af de 3 overkørsler, der ikke er blevet omlagt. Det er tydeligt, at der har været en regulativfejl i det gamle regulativ, da alle disse overkørsler ligger højdeforskudt i en størrelsesorden på 20-32 cm i forhold til det gældende regulativ. 20-32 cm er et relativt stort spænd, men det kan forklares med, at kotepræcisionen i regulativet samtidig er reduceret fra 0,01 m til 0,1 m. Der blev i 1996 taget udgangspunkt i den aktuelle skikkelse, hvilket var fuldt lovligt. Der kunne tages udgangspunkt i de regulativmæssige forhold, hvilket dog ikke giver nogen mening, da regulativet fra 1968 har indbygget opmålingsfejl.

Sorø Kommune medgav, at regulativet ikke er et af de mest overskuelige regulativer, men det ændrer ikke ved, at alle formelle krav til proceduren for regulativvedtagelsen må anses for overholdt. Regulativet kan ikke gøres ugyldigt og erstattes af et andet, selvom der skulle være mangler ved det. Et regulativ er gyldigt, indtil et nyt foreligger gennem den lovbestemte vedtagelsesproces. Sorø Kommune kan derfor ikke anerkende erstatningskravet, da Sorø Kommune til stadighed har levet op til de vedligeholdelsesforpligtelser, der fremgår af regulativet. Sorø Kommune har søgt at finde den mest korrekte løsning på uoverensstemmelsen ved at træffe afgørelser, som kan påklages. Bredejer har også mulighed for at rejse en reguleringssag, hvilket bredejer er blevet orienteret om flere gange, hvis han ønsker afvandingen forbedret. Regulativet er en aftale mellem kommunen og bredejer. Regulativet er et fælles redskab for at få vedligeholdt bredsejers vandløb på egen grund. Det er i begges interesse, at regulativet er retvisende. Hvis man fandt, at aftalen var for ringe underbygget, da den blev fremlagt, kunne dette ankes. Det gør ikke regulativet ugyldigt, at det er upræcist. Sorø Kommune er enig i, at når der i redegørelsen står, at anlægget er varierende liggende omkring ¾ er det upræcist i forhold til vandløbslovens bestemmelser. Formuleringen er en videreførelse af formulering fra det tidligere regulativ. Dette gør dog ikke regulativet ugyldigt, og det har ikke ændret på vandløbets dimensioner og heller ikke på afledningsevnen. Der vil ved næstkommende revision blive rettet op på denne tekst, så den præciseres i bestemmelserne, hvor den hører hjemme. Et regulativ bliver ikke ugyldigt af at have nogle mangler eller af ikke at leve op til vandløbslovens bestemmelser.

Det er ikke Sorø Kommunes opfattelse, at der er ændret væsentligt på vandløbets dimensioner i perioden 1968-2017. Der er fast bund i store dele af vandløbet. De bløde partier findes typisk i moseområder samt ud for drænudløb, hvor der historisk har været gravet oftere og dybere for at fjerne det sediment, der kommer fra drænene. Det blev videre fremført, at det ikke er åbenlyst for kommunen, at den nuværende skikkelse ikke opfylder skikkelsen i 1968-regulativet. Det er ikke åbenlyst for kommunen, da bunden er, hvor den altid har været. Bunden er fast på lange strækninger og viser ikke tegn på at have været væsentligt dybere.

Det er Sorø Kommunes opfattelse, at det er Miljø- og Fødevareklagenævnet eller domstolene, der er rette instans til at afgøre et skyldsspørgsmål. Med hensyn til om regulativet er gyldigt, er klagenævnet nok det bedst fagligt funderede, hvorfor Sorø Kommune tidligere har truffet afgørelse herom med klagenævnet som klageinstans. I simple spørgsmål om et vandløb er vedligeholdt regulativmæssigt kan taksationskommissionen også træffe afgørelse. Hvis det kommer til spørgsmålet om en erstatnings størrelse, er taksationskommissionen rette instans.

Sorø Kommune oplyste afslutningsvis, at kommunen er begyndt at se på, om der er nogle vandløbsregulativer, der skal ændres. Regulativet vedrørende Knudstruprenden er et af disse.

Parterne forlod herefter mødelokalet.

Kommissionen afsagde efter drøftelse af sagen og votering sålydende

KENDELSE

Overtaksationskommissionen kan efter vandløbslovens § 73 fastsætte erstatning efter flere angivne bestemmelser i vandløbsloven samt for mangelfuld opfyldelse af forpligtelser med hensyn til vedligeholdelse af vandløb. Overtaksationskommissionen har ikke med denne bestemmelse hjemmel til at afgøre, om et vandløbsregulativ har sådanne faktiske eller retlige mangler, at det er ugyldigt. En sådan forvaltningsretlig afgørelse henhører under domstolene.

Overtaksationskommissionen kan i denne sag tage stilling til, om Sorø Kommune har opfyldt sine forpligtelser efter regulativet af december 1996 for Knudstruprenden med hensyn til vedligeholdelsen af dette offentlige vandløb, eller om kommunen skal ifalde ansvar for mangelfuld opfyldelse af sine pligter.

Det er Overtaksationskommissionens opfattelse, at Sorø Kommune har foretaget kontrolmålinger af vandløbet samt rettidigt foretaget grødeskæringer og oprensninger af vandløbet i overensstemmelse med det gældende regulativ.

Der er således ikke grundlag for at pålægge Sorø Kommune noget erstatningsansvar, og der er derfor heller ikke grund til at tage stilling til lodsejerens opgørelse af tab.

Overtaksationskommissionen skal dog ikke undlade at bemærke, at vandløbsregulativet af december 1996, med tilhørende redegørelse, af kommissionen opfattes som mangelfuldt og upræcist i sin beskrivelse og således ikke hensigtsmæssigt til varetagelse af det formål, regulativet skal tjene.

Udgifterne ved taksationskommissionens behandling af denne sag betales forskudsvis af Sorø Kommune, jf. vandløbslovens § 73, stk. 3, men bredejeren, Lodsejer 1 , refunderer kommunen disse udgifter.

Hver part skal i øvrigt betale sine egne sagsomkostninger

Herefter

b e s t e m m e s:

Taksationskommissionens afgørelse stadfæstes.

Sorø Kommune frifindes således for det af Lodsejer 1 under denne sag fremsatte erstatningskrav.

Udgifterne ved Overtaksationskommissionen og Taksationskommissionens behandling af sagen betales forskudsvis af Sorø Kommune, men refunderes kommunen af Lodsejer 1 .

Hver part skal i øvrigt betale sine egne sagsomkostninger.

Bo Tarp

Knud Birk Iversen **Erling Rørdam**

Tue Tortzen **Henrik Tage Carlsen**

Udskriftens rigtighed bekræftes
Viborg den 26. september 2018

Karina Mikkelsen
Kontorfunktionær

Klagevejledning:
Ovenstående afgørelse kan ikke påklages til anden administrativ myndighed.

Evt. søgsmål vedrørende sagen anlægges mod modparten i sagen.